Raadsvoorstel

Portefeuillehouder: **Antoinette Ingwersen**	**Opgesteld door:** **Eelco Meijer**, **ROG Economie & Duurzaamheid**	
Besluitvormende vergadering: 19 september 2024	**Registratienummer collegebesluit:** 300348	**Raadsnummer** (niet invullen, dit vult de griffie in)
Titel / onderwerp: Opstellen Soortenmanagementplan (SMP)		

Samenvatting:
Volgens de Natuurbeschermingswet (Nbw) mogen gebouwen niet zomaar worden geïsoleerd, omdat er vleermuizen en andere beschermde soorten in spouwmuren en andere delen van gebouwen kunnen zitten. De rechter heeft uitgesproken dat alleen endoscopisch onderzoek in spouwmuren niet volstaat om te bepalen of er vleermuizen in spouwmuren verblijven. Hier is uitgebreid ecologisch onderzoek voor nodig. Deze onderzoeksplicht geldt voor particulieren en woningcorporaties, maar ook voor gemeenten die wijkgerichte/ straat voor straat aanpakken willen uitvoeren vanuit de Transitievisie Warmte. Om particulieren niet op te zadelen met hoge onderzoekskosten (tussen de € 5.000 en € 9.000 per woning) of niet steeds zelf dure ecologische onderzoeken uit te moeten voeren, is een soortenmanagementplan (SMP) nodig. Met een SMP kan een gebiedsontheffing op de Nbw worden verkregen die 10 jaar geldig is. Totdat er een SMP is (pré SMP) kunnen, via de landelijke lijn Natuurvriendelijk Isoleren, particulieren alsnog woningen na-isoleren. Daarmee lopen energieprogramma's (op dit onderdeel) geen vertraging op. Het college stelt de gemeenteraad voor om het opstellen van een SMP uit te voeren en hiervoor een bedrag ter hoogte van € 74.000 beschikbaar te stellen. Het resterende bedrag betreft subsidie en een bijdrage vanuit de corporaties.

Voorgesteld besluit:
De raad wordt voorgesteld het volgende te besluiten:

1. Het opstellen van een Soortenmanagementplan (SMP) voor het na-isoleren van woningen
2. Voor de uitvoering van het SMP een budget beschikbaar te stellen van € 250.000 en als volgt te dekken:

a. € 146.000 Provinciale subsidie
b. € 30.000 cofinanciering vanuit de corporaties
c. € 74.000 gemeentelijke aandeel in de kosten ten laste van de Reserve Duurzaamheid

3. Begrotingswijziging 2024-09 vast te stellen

burgemeester en wethouders van Nieuwkoop

TOELICHTING

Inleiding/ aanleiding
De Wet natuurbescherming (Wnb) bepaalt dat bij ruimtelijke ingrepen het verplicht is om de aanwezige diersoorten (zoals vleermuizen) te beschermen. Bij het na-isoleren van gebouwen moet dus rekening worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde soorten die in gebouwen nestelen en verblijven (vaak in spouwmuren). Binnen de gemeente Nieuwkoop komen op tal van plekken beschermde soorten in grote getalen voor. Voor nieuwbouw, renovatie en na-isolatie zullen dus ontheffingen op de Wnb nodig zijn. De ontheffing kan alleen op basis van ecologisch onderzoek worden verleend. Daar waar soorten verstoord kunnen worden, zijn mitigerende maatregelen nodig (zoals het plaatsen van nestkasten).

Problematiek
Officieel is er ecologisch onderzoek nodig om te bepalen of er beschermde soorten in de spouw of andere plekken zitten, waarop vervolgens gebouwen op een natuurinclusieve manier geïsoleerd moeten worden. Denk aan het plaatsen van 'exclusion flaps[1]' en het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen (nestkasten). De natuurkalender geeft aan wanneer er geïsoleerd kan worden. Dit betekent dat er niet geïsoleerd kan worden in het broedseizoen en in de kraamperiode en dat er voor isolatie in de winterperiode tijdig natuurvrij gemaakt moet worden. Het doen van ecologisch onderzoek en het verkrijgen van een ontheffing op de Wnb (om te kunnen isoleren) is een kostbare en tijdrovende aangelegenheid. Het duurt minimaal anderhalf jaar om een ontheffing te krijgen.

Woningcorporaties hebben met hun projecten al standaard met deze problematiek te maken. Zij lopen tegen hoge kosten en lange doorlooptijden aan. Langzamerhand krijgen ook particulieren in toenemende mate te maken met restricties voor na-isoleren. De handhaving op bedrijven die particuliere woningen isoleren wordt opgevoerd. Deze bedrijven worden voorzichtiger om in 'risicogebieden' muren en daken te isoleren; zeker na de uitspraak van de Raad van State rondom het isoleren van spouwmuren (ECLI: NL:RVS:2023:2969, 2 augustus 2023).

Uitspraak Raad van State
Daarin stelt de Raad van State dat alleen endoscopisch onderzoek niet volstaat en dat er een quickscan nodig is op de aanwezigheid van open stootvoegen, spleten in de dakgoot en andere openingen waar vleermuizen in –en uit kunnen vliegen. Als er kieren of spleten zijn waardoor vleermuizen naar binnen kunnen komen, is vervolgonderzoek nodig. Omdat de verblijfplaatsen van vleermuizen gedurende de seizoenen verschillen, moet meerdere keren worden gecontroleerd (dus jaarrond onderzoek en monitoring). Op degene, die de handeling met mogelijke nadelige gevolgen wil gaan verrichten, rust een onderzoeksplicht, waarbij deze door ter zake deskundigen uitgevoerd moeten worden (lees: ecoloog of ecologisch adviesbureau). In het verlengde van een dergelijk onderzoek zullen bedrijven de woningen natuurinclusief moeten isoleren. De gevolgen van dit alles zijn hogere kosten voor de woningeigenaar en langere doorlooptijden. De woningeigenaar is namelijk op dit moment zelf verantwoordelijk voor het uitvoeren van ecologische onderzoek, het nemen van maatregelen en het aanvragen van de bijbehorende ontheffing.

Oplossing ligt in het SMP
Om uit de impasse te komen kunnen gemeenten hun inwoners ontzorgen door een Soortenmanagementplan (SMP) op te stellen en een gebiedsontheffing Wnb aan te vragen bij de omgevingsdienst Haaglanden. In een SMP wordt beschreven hoe er gedurende langere periode omgegaan dient te worden met aanwezige (beschermde) soorten en hun leefgebied met betrekking

[1] Dit zorgt ervoor dat vleermuizen nog wel naar buiten kunnen vliegen, maar de spouwmuur niet meer in kunnen

tot geplande activiteiten en ontwikkelingen. Nadat een gebiedsontheffing is verleend – maar ook gedurende de looptijd van het opstellen van een SMP, de zogenaamde pré SMP - kunnen inwoners en woningcorporaties, onder een aantal voorwaarden, isolatiewerkzaamheden aan de woning uitvoeren. Dat heet “Natuurinclusief isoleren”. Zij hoeven dan geen onderzoek meer uit te voeren en geen ontheffing aan te vragen, wat de kosten van het aanbrengen van isolatie in de woning beperkt houdt. Zo kan de verduurzaming doorgaan terwijl de kwetsbare diersoorten zijn beschermd. Een gebiedsontheffing op de Wnb vanuit het SMP is 10 jaar geldig (5 jaar met een mogelijke verlenging van nog 5 jaar).

Vooronderzoek en Europese aanbesteding
De gemeente heeft een gebiedsgerichte quickscan uitgevoerd om de huidige situatie en potentie – via dataonderzoek - in de gemeente Nieuwkoop in beeld te brengen (zie bijlage). Dit onderzoek biedt de basis voor het uitzetten van een SMP via een Europese aanbesteding. Aangezien het jaarrond onderzoek het beste in het voorjaar kan beginnen, zal het aanbestedingstraject uiterlijk in oktober moeten gaan plaatsvinden om in het voorjaar van 2025 te kunnen beginnen.

Beoogd (maatschappelijk) effect
Door het uitvoeren van een SMP kan de gemeente een gebiedsontheffing krijgen, waardoor niet iedere individuele woningeigenaar een ecologisch onderzoek hoeft uit te voeren. Dat scheelt de woningeigenaar veel kosten en maakt het daarmee laagdrempeliger voor de woningeigenaar om over te gaan op woningisolatie. Het effect daarop is dat de woningeigenaar energie bespaard en dat de energierekening lager kan uitvallen dan in de situatie ervoor.

Kader / eerdere besluiten / voorgeschiedenis
Het uitvoeren van een SMP sluit aan op het Beleidskader Duurzaamheid Gemeente Nieuwkoop en in het verlengde daarvan het Duurzaamheidsprogramma Nieuwkoop 2021-2024, onderdeel Energiebesparing en Warmte binnen het thema Energietransitie. Een SMP is nodig om via een gebiedsontheffing spouwmuurisolatie (en dakisolatie), qua kosten en doorlooptijd, toegankelijk te houden voor woningeigenaren. Het draagt bij aan de stimuleringsmaatregelen vanuit het Energiebesparingsfonds (Raadsbesluit Energiefonds, nummer 2023-012, 23 februari 2023) en de wijkgerichte aanpak die deel uitmaakt van Transitievisie Warmte (Raadsbesluit, nummer 2021-122, 16 december 2021) en de herijking daarvan (Raadsbesluit, nummer 2024-032, 25 april 2024).

Participatie / betrokken partijen / personen
Betrokken partijen zijn: woningcorporaties WSN, WDA en Hof Wonen en welzijnsorganisatie Ipse de Brugge. Daarbij is afstemming geweest met de provincie Zuid-Holland en Omgevingsdienst Haaglanden.

Duurzaamheidsaspecten
Een SMP draagt bij aan de instandhouding van beschermde soorten. Door onderzoek naar de verschillende verblijfplaatsen van beschermde soorten in kaart te brengen, kunnen passende maatregelen worden getroffen om, bij verstoring van de verblijfplaats, soorten te beschermen. Op basis van een SMP kan – onder voorwaarden - een gebiedsontheffing op de Natuurbeschermingswet worden verleend. Door deze ontheffing hoeven woningeigenaren zelf geen jaarrond ecologisch onderzoek uit te voeren. Dat maakt het laagdrempeliger om, met gemeentelijke subsidie, spouwmuur –en dakisolatie uit te voeren. Dit bevordert de verduurzaming van woningen en zorgt tegelijkertijd voor dat beschermde soorten worden beschermd (en de biodiversiteit op dat punt in stand wordt gehouden).

Gezondheid
Een SMP voorkomt verstoring van verblijfplaatsen van soorten in gebouwen en draagt dus bij aan een gezonde stand van soorten (vleermuizen, zwaluwen en mussen).

Varianten met argumenten voor en tegen

Argumenten voor:

- Het SMP is het instrument dat nodig is om een gebiedsontheffing op de Wet Natuurbescherming te krijgen voor het isoleren van spouwmuren, en andere delen van gebouwen, waar vleermuizen en andere beschermde soorten kunnen zitten. Met een gebiedsontheffing wordt voldaan aan de wettelijke verplichtingen zonder dat particuliere woningeigenaren hier individueel mee worden belast.
- Met een SMP worden de financiële drempels voor particuliere woningeigenaren grotendeels weggenomen. Dit voorkomt stagnatie in het isoleren van woningen en draagt bij aan de energiedoelstellingen van de gemeente. *De kosten voor het uitvoeren van een ecologisch onderzoek, het aanvragen van een ontheffing en het aanbrengen van compenserende (mitigerende) maatregelen zijn aanzienlijk voor een particuliere woningeigenaar. De kosten bedragen zo'n € 5.000 tot € 9.000 per woning. Kosten waarvoor particulieren geen subsidie kunnen krijgen. Voor kleinschalige activiteiten zoals spouwmuurisolatie is deze onderzoeklast, met bijkomende kosten en vertragende werking, zodanig hoog dat deze niet in verhouding staat tot de omvang en kosten van de voorgenomen ingreep. De drempel wordt dan te hoog voor woningeigenaren om te verduurzamen. Met het opstellen van een SMP wordt deze drempel weggenomen.*
- Door een SMP op te stellen kan op basis van een pré SMP een tijdelijke ontheffing verkregen worden wat particuliere woningeigenaren in staat stelt om spouwmuren te isoleren en gebruik te blijven maken van de huidige subsidieregelingen (waaronder de gemeentelijke subsidie Energiebesparingsfonds).
- De onderzoeksplicht geldt voor particulieren en woningcorporaties, maar ook voor gemeenten die wijkgerichte/ straat voor straat aanpakken willen uitvoeren vanuit de Transitievisie Warmte. Het SMP biedt uitkomst en voorkomt dat de gemeente niet steeds zelf dure ecologische onderzoeken uit moet voeren.
- De gemeente draagt niet alleen financieel bij. Een gedeelte van de kosten voor het uitvoeren van een SMP is gedekt vanuit een provinciale subsidie. Het resterende deel wordt opgebracht door woningcorporaties.

Argumenten tegen:

- Er kan gekozen worden om geen SMP op te stellen. Er zitten overal vleermuizen in de gemeente, dus waarom daar onderzoek naar doen? Als daarvoor gekozen wordt, kost het de gemeente niks maar wordt de rekening wel volledig bij de particuliere woningeigenaar neergelegd. Ook maakt het ingewikkelder om, binnen de regels van de Wnb, wijkgerichte aanpakken voor energiebesparing uit te voeren en woningen gereed te maken voor warmtenetten.
- Vanwege de relatief beperkte financiële bijdrage van de woningcorporaties, kan ervoor gekozen worden om alleen een SMP op te stellen in die gebieden waar geen huurwoningen zitten. Echter is dit methodisch lastig, omdat het SMP werkt via een Grote gebieden protocol, waarbinnen volledige dorpskernen (inclusief huurwoningen) worden onderzocht. De gebiedsontheffing geldt dan automatisch ook voor dat deel waar huurwoningen zitten. Daarbij hebben veel corporaties versnipperd bezit, waardoor particuliere woningeigenaren (die tussen de huurwoningen in zitten) benadeeld dreigen te worden ten opzichte van woningeigenaren die in wijken met alleen koopwoningen wonen.

Voorgesteld besluit

De raad wordt voorgesteld het volgende te besluiten:

1. Het opstellen van een Soortenmanagementplan (SMP) voor het na-isoleren van woningen
2. Voor de uitvoering van het SMP een budget beschikbaar te stellen van € 250.000 en als volgt te dekken:
    a. € 146.000 Provinciale subsidie
    b. € 30.000 cofinanciering vanuit de corporaties

   c. € 74.000 gemeentelijke aandeel in de kosten ten laste van de Reserve Duurzaamheid
3. Begrotingswijziging 2024-09 vast te stellen

Kanttekeningen / risico's en beheersmaatregelen

Snelheid is geboden

Alle gemeenten in Nederland moeten een SMP uitvoeren. De capaciteit bij de ecologische bureaus, die het onderzoek moeten uitvoeren, is beperkt. Daarom is het zaak zo spoedig mogelijk aan te besteden, omdat we anders achteraan in de rij aansluiten. In het ergste geval kunnen we dan niet eerder dan in 2026 met het SMP starten. Er is dus veel aan gelegen om het Europese aanbestedingstraject in september dit jaar te starten.

Alleen dorpskernen vallen onder de gebiedsontheffing

Het is ondoenlijk om het hele buitengebied en lintbebouwing mee te nemen in het ecologisch onderzoek voor een SMP. De risico's zijn namelijk te groot dat een bureau een dergelijke grote opdracht, qua capaciteit, niet aan kan en zich niet gaat inschrijven. Dit hebben een aantal bureaus ons laten weten. Een tweede punt van aandacht is dat de inzet van enorm veel extra capaciteit van ecologen een sterk prijsopdrijvend effect heeft op de aanbesteding. Deze extra inzet is niet geraamd. Op basis van bovenstaande is het risico te groot dat bureaus afhaken wanneer de inzet van hun personeel te intensief is. Het is daarom verstandig om in ieder geval in de dorpskernen te beginnen en zo nodig in een tweede fase een nieuwe aanbesteding te doen voor het buitengebied.

Natuurkalender beperkt isolatiemogelijkheden

Isolatiebedrijven zouden - volgens de afspraken tussen het Rijk, IPO en VNG - met de natuurkalender moeten werken. Dit houdt in dat in de kraam- of broedperiode (tussen 1 april en 31 juli en de winterslaap tussen 1 november en medio maart) geen isolatiewerkzaamheden mogen worden uitgevoerd, omdat dieren dan verstoord of gedood kunnen worden. Wanneer voorafgaand aan die periodes de woning al natuurvrij is gemaakt, kan wél geïsoleerd worden. Praktisch is deze werkwijze niet werkbaar, omdat in de meeste gevallen dan alleen in augustus, september, oktober en twee weken in maart de spouw geïsoleerd kan worden. Isolatiebedrijven krijgen daardoor te maken met een piek van werkzaamheden. Het is de vraag of zij dat aan kunnen. Dit kan de voortgang van spouwmuurisolatie vertragen. Daarentegen is er wel een innovatieve techniek in ontwikkeling. Met een eDNA-methode kunnen DNA-sporen van vleermuizen in een woning worden opgespoord zonder de dieren te verstoren. Wordt er geen DNA gevonden, dan kan er geïsoleerd worden. Dit jaar wordt onderzocht onder welke randvoorwaarden deze methode betaalbaar en opschaalbaar is. Daarnaast moet de methode wettelijk erkend worden. Vereniging Eigen Huis roept de overheid op vaart te zetten achter de validatie, opschaalbaarheid en betaalbaarheid van deze en andere innovatieve methoden. Door dit soort innovatieve technieken in te zetten, kan flexibeler met de natuurkalender omgesprongen worden, wat het risico verkleint dat energiebesparingsprogramma's vertraging oplopen.

Financiële en Juridische gevolgen

Financiële gevolgen

Voor de uitvoering van het SMP is een budget geraamd van in totaal € 250.000 waarvan € 146.000 provinciale subsidie vanuit de SPUK regeling (Speciale Uitkering Lokale Aanpak Isolatie) en cofinanciering vanuit de corporaties WSN en WDA ter hoogte van € 30.000. De bijdrage vanuit de corporaties is gelijkgesteld aan het gestreefde aandeel van 30% sociale huurwoningen in de gemeente Nieuwkoop over dat deel wat niet subsidiabel is. Hof Wonen en Ipse de Brugge (landgoed Ursula) zijn nog aan het onderzoeken of ze deel willen nemen aan het SMP. Het resterende bedrag komt daarmee uit op € 74.000 aan bijdrage vanuit de gemeente Nieuwkoop. De dekking van dit bedrag komt uit de Reserve Duurzaamheid. Het exacte benodigde budget is afhankelijk van de uitkomsten van de aanbesteding en de deelname van de overige genoemde partijen. Om volledig gebruik te kunnen maken van het subsidiebudget dient het SMP vóór 31 december 2027 financieel te zijn afgerond.

Voor het opstarten en begeleiden van de aanbesteding is inhuur nodig. De kosten hiervoor zijn gedekt vanuit de CDOKE middelen.

Het monitoringsplan maakt deel uit van het SMP; de monitoring zelf niet. De kosten voor de jaarlijkse monitoring kunnen nog niet worden ingeschat. Dat is afhankelijk van de uitkomsten van het ecologisch onderzoek dat gekoppeld is aan het SMP.

Begrotingswijziging 2024-09:

Nr. 2024-09

	Structurele doorwerking							
Programma	**2024**		**2025**		**2026**		**2027**	
X € 1.000	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	188	132	62	44	0	0
2 Ruimtelijk beheer	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0
4 Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0
5 Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0	0	0
6 Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**0**	**188**	**132**	**62**	**44**	-	-
Mutaties reserves								
1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0
2 Ruimtelijk beheer	0	0	0	56	0	18	0	
3 Sociaal domein	0	0	0	0	0	0	0	0
4 Bestuur en dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0
5 Bedrijfsvoering	0	0	0	0	0	0	0	0
6 Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**0**	**0**	**56**	**0**	**18**	**0**	**0**
Totaal	**0**	**0**	**188**	**188**	**62**	**62**	**0**	**0**

Per saldo *)	**0**	**0**	**0**	**0**

Juridische gevolgen
Het SMP is het instrument dat nodig is om, via een gebiedsontheffing, te kunnen opereren binnen de regels van de Natuurbeschermingswet.

Bijlagen
Gebiedsgerichte quickscan gemeente Nieuwkoop

Advies meningsvormende raad